

УДК 314.7:342.71

<https://doi.org/10.33744/2663-6352/2026-1-19-9-17><https://orcid.org/0000-0003-1050-6892>**Бурдоносова М. А.,**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та публічного права,
Національного транспортного університету,
Київ, Україна

ДЕМОГРАФІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У 2019-2025 РОКАХ ТА ІНСТИТУТ МНОЖИННОГО ГРОМАДЯНСТВА ЯК СТРАТЕГІЧНА ВІДПОВІДЬ

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу демографічної трансформації українського суспільства у 2019-2025 роках та обґрунтуванню інституту множинного громадянства як стратегічної правової відповіді держави на наслідки повномасштабної війни й масової міграції. Метою дослідження є виявлення структурних змін у статеві-віковій конфігурації населення та визначення потенціалу множинного громадянства як інструменту демографічної та публічної політики. Методологія ґрунтується на міждисциплінарному підході, що поєднує демографічний, формально-юридичний і порівняльно-правовий аналіз. Проведене зіставлення статеві-вікових пірамід 2019 і 2023 років засвідчило різке скорочення працездатних і репродуктивних вікових груп, посилення гендерної асиметрії та звуження дитячих когорт. Доведено, що сучасна демографічна криза має структурний характер і створює довгострокові ризики для економічної стабільності та соціального відтворення. У цьому контексті інституціоналізація множинного громадянства, закріплена Законом України № 4502-ІХ 2025 року, розглядається як модель контрольованого мультипатризму, що поєднує відкритість до глобальної української спільноти з гарантіями суверенітету та національної безпеки. Зроблено висновок, що за умов належного нормативного та інституційного забезпечення множинне громадянство може стати елементом довгострокової стратегії демографічного й соціального відновлення України.

Ключові слова: демографічна трансформація, статеві-вікова структура, гендерна асиметрія, депопуляція, множинне громадянство, публічна політика, національна безпека.

BURDONOSOVA M. DEMOGRAPHIC TRANSFORMATION OF UKRAINIAN SOCIETY IN 2019-2025 AND THE INSTITUTE OF PLURIAL CITIZENSHIP AS A STRATEGIC RESPONSE

Abstract. The article presents a comprehensive and interdisciplinary analysis of the demographic transformation of Ukrainian society in the period 2019–2025, focusing on the structural consequences of the full-scale war and large-scale migration processes. The study aims to identify key changes in the age-sex composition of the population and to substantiate the institution of multiple citizenship as a strategic legal response to emerging demographic challenges. The methodological framework integrates demographic analysis, formal-legal interpretation, and comparative legal approaches. A comparative examination of population pyramids for 2019 and 2023 reveals a significant decline in working-age and reproductive cohorts, a sharp increase in gender asymmetry, and a narrowing of younger age groups, indicating a transition from gradual demographic aging to a deep structural crisis. The findings demonstrate that current demographic processes pose long-term risks to economic stability, labor market sustainability, and social reproduction. In this context, the institutionalization of multiple

citizenship, introduced by the 2025 Law of Ukraine, is interpreted as a model of controlled multipatrim that balances openness to the global Ukrainian community with the imperatives of sovereignty and national security. The article argues that multiple citizenship should be viewed not only as a legal innovation but also as an instrument of demographic, economic, and identity policy aimed at preserving human capital and strengthening transnational ties. It is concluded that, provided effective regulatory mechanisms and institutional support are ensured, multiple citizenship may become a key element of Ukraine's long-term strategy for demographic stabilization and post-war recovery.

Keywords: *demographic transformation, depopulation, age-sex structure, gender asymmetry, migration processes, full-scale war, human capital, multiple citizenship, multipatrim, public policy, national security, post-war recovery.*

Постановка проблеми. Останні роки стали періодом безпрецедентних демографічних трансформацій для України, які за своїм масштабом і глибиною виходять за межі традиційних кризових коливань, характерних для постсоціалістичних держав. Демографічні процеси, що до 2022 року розвивалися поступово й відносно прогнозовано, після початку повномасштабного вторгнення РФ набули різко деструктивного характеру. Війна не лише прискорила вже наявні негативні тенденції, а й суттєво змінила саму структуру демографічного розвитку, перетворивши демографію з фонові соціальної проблеми на один із ключових чинників національної безпеки.

Повномасштабна агресія у 2022 році спричинила значні людські втрати, масштабну вимушену міграцію, різке падіння народжуваності та глибоку деформацію вікової й статевої структури населення. Сукупний вплив цих факторів зумовив не лише скорочення загальної чисельності населення, а й руйнування демографічного балансу між поколіннями та статями. Особливо вразливими виявилися працездатні та репродуктивні вікові групи, від яких безпосередньо залежить економічна активність, відтворення населення та стабільність соціальних інститутів.

У цьому контексті демографічна криза набуває системного характеру, оскільки її наслідки виходять далеко за межі власне демографічної сфери. Вона безпосередньо впливає на функціонування ринку праці, систему соціального забезпечення, фінансову стійкість держави, а також на здатність суспільства до післявоєнного відновлення. З огляду на це демографічні процеси дедалі частіше розглядаються не лише як об'єкт соціальної статистики, а як ключовий параметр стратегічного планування та публічної політики.

Візуальним і водночас аналітичним інструментом фіксації цих змін є порівняння статево-вікових пірамід населення України за 2019 та 2023 роки. Їхній аналіз дозволяє не лише кількісно зафіксувати масштаб демографічного скорочення, а й виявити глибокі структурні дисбаланси, зокрема різке звуження демографічної основи, посилення гендерної асиметрії та деформацію репродуктивного потенціалу суспільства. Саме ці структурні зрушення формують нову соціальну реальність, у межах якої традиційні інструменти демографічної та соціальної політики виявляються недостатніми.

За таких умов особливої актуальності набуває питання пошуку інституційних і правових відповідей на демографічну кризу, здатних адаптувати державну політику до умов масової мобільності населення та транснаціональних соціальних зв'язків. Однією з таких відповідей стало запровадження інституту множинного громадянства, який розглядається не лише як правова новація, а як елемент ширшої демографічної, економічної та ідентичнісної стратегії держави. У цьому сенсі множинне громадянство постає як інструмент збереження людського капіталу, підтримання зв'язку з глобальною українською спільнотою та формування умов для довгострокової стійкості українського суспільства.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз демографічної трансформації українського суспільства у 2019-2025 роках крізь призму структурних змін вікової та статевої

структури населення, а також обґрунтування інституту множинного громадянства як стратегічної правової відповіді держави на наслідки демографічної кризи, спричиненої повномасштабною війною та масштабними міграційними процесами.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких основних завдань дослідження:

проаналізувати ключові демографічні тенденції розвитку населення України у довоєнний період та в умовах повномасштабної війни;

здійснити порівняльний аналіз статево-вікових пірамід населення України за 2019 та 2023 роки з метою виявлення структурних демографічних дисбалансів;

визначити соціально-економічні та інституційні наслідки демографічних змін, зокрема зростання гендерної асиметрії та скорочення репродуктивного потенціалу;

дослідити правову природу інституту множинного громадянства у контексті сучасних демографічних викликів;

проаналізувати зміст і реалізаційну логіку Закону України щодо множинного громадянства;

оцінити потенційні переваги, ризики та обмеження інституціоналізації множинного громадянства як елементу демографічної та публічної політики України.

Аналіз наукових публікацій і ступінь дослідженості проблеми. Проблематика демографічного розвитку України традиційно перебуває в полі зору науковців і розглядається у працях, присвячених питанням відтворення населення, міграційних процесів, старіння суспільства та трансформації сімейних моделей. У вітчизняній демографічній науці значна увага приділяється аналізу динаміки народжуваності, смертності та вікової структури населення, а також впливу соціально-економічних чинників на демографічні процеси.

Окремий масив досліджень присвячений наслідкам міграції для демографічної та економічної безпеки держави. У цих роботах акцентується увага на проблемах «витоку людського капіталу», зміні структури ринку праці та довгострокових демографічних ризиках, пов'язаних із зовнішньою трудовою та вимушеною міграцією. Після 2022 року в науковому дискурсі з'явилася низка публікацій, що аналізують демографічні наслідки війни, однак більшість із них мають описовий або статистичний характер і не завжди пропонують інституційні рішення.

Питання громадянства та правового статусу особи традиційно розглядаються в межах конституційного та міжнародного права. У наукових працях досліджуються принципи єдиного громадянства, співвідношення національного та міжнародного правопорядків, а також окремі аспекти подвійного або множинного громадянства. Водночас у вітчизняній юридичній науці інститут множинного громадянства тривалий час розглядався переважно з позицій потенційних загроз для суверенітету та національної безпеки.

У зарубіжних дослідженнях множинне громадянство дедалі частіше аналізується як елемент транснаціонального громадянства, інструмент залучення діаспор і механізм адаптації держав до умов глобальної мобільності. У таких роботах наголошується на його економічному, соціальному та ідентичнісному потенціалі, особливо для держав, що стикаються з депопуляцією або масовою еміграцією.

Разом із тим у науковій літературі залишається недостатньо розробленим комплексний міждисциплінарний підхід, який поєднував би демографічний аналіз із правовим дослідженням інституту множинного громадянства саме в контексті воєнних і післявоєнних трансформацій. Зокрема, бракує робіт, у яких множинне громадянство розглядалося б не лише як юридична категорія, а як стратегічний інструмент демографічної політики.

У цьому контексті дана стаття заповнює наукову прогалину, поєднуючи демографічний аналіз структурних змін населення України з правовим осмисленням інституту множинного громадянства як відповіді на системну демографічну кризу.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплексний міждисциплінарний підхід, що поєднує інструменти демографічного аналізу, юридичної науки та публічної політики. Такий підхід зумовлений складною природою досліджуваної проблематики, яка охоплює одночасно кількісні демографічні процеси та якісні правові трансформації.

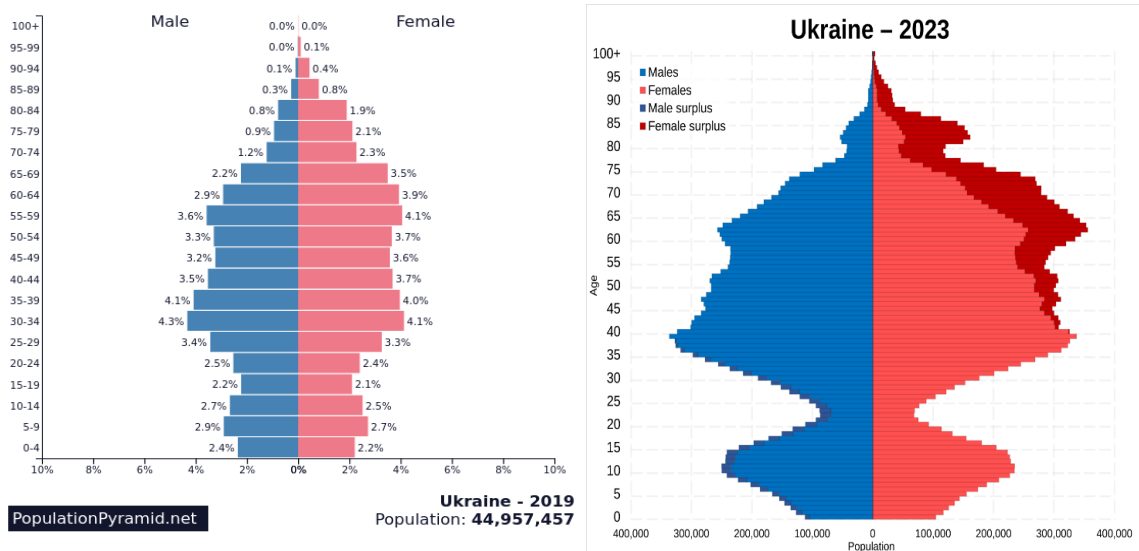
У межах демографічного аналізу застосовано методи статистичного спостереження, порівняльного та структурного аналізу. Зокрема, використано порівняння статево-вікових пірамід населення України за 2019 та 2023 роки, що дало змогу виявити динаміку змін вікової та статевої структури населення, а також зафіксувати ключові демографічні дисбаланси, спричинені війною та міграційними процесами.

Для дослідження правового виміру проблеми використано формально-юридичний та системно-структурний методи. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу положень Закону України щодо множинного громадянства, з метою з'ясування його нормативного змісту, принципів та механізмів реалізації. Системно-структурний метод дозволив розглянути інститут множинного громадянства у взаємозв'язку з іншими елементами публічного права та державної політики.

Крім того, у роботі використано порівняльно-правовий метод для узагальнення підходів до множинного громадянства в міжнародній практиці та для оцінки їх релевантності в українських умовах. Аналітичний і прогностичний методи застосовано з метою оцінки потенційних демографічних, соціально-економічних і інституційних наслідків запровадження множинного громадянства в середньо- та довгостроковій перспективі.

Поєднання зазначених методів забезпечує цілісність дослідження та дозволяє розглядати множинне громадянство не лише як правову конструкцію, а як комплексний інструмент демографічної та публічної політики України.

Демографічна структура населення є одним із ключових індикаторів соціальної стійкості держави, оскільки вона безпосередньо впливає на економічний розвиток, функціонування соціальних інститутів, ринок праці та систему соціального забезпечення. Порівняльний аналіз статево-вікових пірамід України за 2019 та 2023 роки дозволяє зафіксувати не лише кількісні втрати населення, а й трансформації, що формують нову соціально-демографічну реальність [1; 2].

На зображенні представлено дві статево-вікові піраміди населення України:

1. Ліва піраміда (2019 рік) – офіційні дані Державної служби статистики України.
2. Права піраміда (2023 рік) – оновлені дані, на основі оцінок, враховуючи наслідки війни та міграційних процесів.

У 2019 році демографічна піраміда України демонструвала типову для більшості європейських країн регресивну модель відтворення населення. Вона характеризувалася звуженою основою, що свідчило про низький рівень народжуваності, поступовим скороченням чисельності населення у старших вікових групах та стабільною перевагою жінок у віці 60 років і старше. Така структура відображала довготривалі тенденції демографічного старіння, які формувалися в Україні ще з кінця ХХ століття під впливом економічних криз, зниження рівня життя та трансформації сімейних моделей.

Водночас у довоєнний період, попри негативну динаміку, зберігався відносно стабільний контингент населення працездатного віку, що забезпечував функціонування ринку праці та базову демографічну інерцію. Саме ця вікова група виконувала роль демографічного «ядра», яке підтримувало економічну активність і потенціал відтворення населення.

Ситуація кардинально змінилася після 2022 року. Статеві-вікова піраміда 2023 року фіксує різке звуження саме у тих вікових групах, які традиційно вважаються соціально та економічно найбільш активними. Особливо помітним є спад чисельності чоловіків віком від 20 до 50 років. Така деформація є прямим наслідком бойових втрат, мобілізаційних процесів, а також опосередкованих демографічних ефектів війни, зокрема погіршення стану здоров'я, зростання смертності та вимушеної міграції.

Окремої уваги заслуговує різке скорочення чисельності дітей і підлітків. Зменшення основи піраміди у 2023 році відображає критичний рівень народжуваності, який формується під впливом невизначеності майбутнього, економічної нестабільності, розриву сімейних зв'язків і психологічних наслідків війни. Ця тенденція має відкладений, але надзвичайно потужний ефект: вона означає подальше звуження демографічної бази у середньостроковій і довгостроковій перспективі [6].

Таким чином, порівняльний аналіз статеві-вікових пірамід 2019 та 2023 років дозволяє зробити висновок про перехід України від стану поступового демографічного старіння до фази глибокої демографічної кризи структурного характеру. Йдеться не лише про зменшення чисельності населення, а про руйнування балансу між поколіннями, що створює системні ризики для відновлення держави у післявоєнний період.

Одним із найбільш чутливих наслідків демографічної трансформації стала різка гендерна асиметрія у структурі населення України. Якщо у 2019 році дисбаланс між чисельністю чоловіків і жінок був зосереджений переважно у старших вікових групах і пояснювався природними демографічними чинниками, то у 2023 році він набув принципово іншого характеру.

У працездатному віці, який традиційно визначає економічний і репродуктивний потенціал суспільства, співвідношення між чоловіками та жінками суттєво змінилося. Зменшення чисельності чоловіків у віці 25-45 років є прямим результатом бойових дій, мобілізації та підвищених ризиків для чоловічого населення в умовах війни. Одночасно масова міграція жінок з дітьми за кордон поглибила асиметрію не лише за статтю, а й за сімейним статусом [4].

Гендерний дисбаланс має багатовимірний соціально-економічний ефект. На ринку праці він призводить до структурних змін у секторах зайнятості, зростання навантаження на жінок, дефіциту робочої сили у традиційно «чоловічих» галузях та перегляду моделей професійної мобільності. У сімейній сфері асиметрія ускладнює формування стабільних домогосподарств, знижує потенціал народжуваності та сприяє подальшому демографічному спаду.

Крім того, гендерний дисбаланс створює додаткові виклики для системи соціального забезпечення. Зростає частка домогосподарств із підвищеним соціальним навантаженням, збільшується потреба у державній підтримці, змінюється структура споживання та соціальних ризиків. У довгостроковій перспективі це може призвести до трансформації традиційних соціальних ролей і потребуватиме перегляду державної соціальної політики.

Таким чином, гендерна асиметрія, зафіксована у демографічній структурі України після

2022 року, виступає не лише наслідком війни, а й самостійним чинником соціальної нестабільності. Її подолання або пом'якшення неможливе без комплексних рішень, що виходять за межі суто демографічної політики та включають правові, економічні й інституційні механізми.

Умови повномасштабної війни поставили Україну перед необхідністю переосмислення традиційних підходів до інституту громадянства. Класична модель єдиного громадянства, орієнтована на територіальну прив'язаність і постійне проживання, виявилася недостатньо гнучкою в ситуації масової вимушеної міграції та формування багатомільйонної української спільноти за кордоном. У цьому контексті інститут множинного громадянства постає як стратегічний інструмент адаптації держави до нової демографічної реальності.

Демографічні втрати України у 2022-2025 роках мають не лише кількісний, а й якісний характер. Йдеться про втрату значної частини людського капіталу - осіб працездатного віку, молодих сімей, висококваліфікованих фахівців. Відновлення такого потенціалу лише за рахунок внутрішніх ресурсів у коротко- та середньостроковій перспективі є малоімовірним. За цих умов держава змушена шукати правові механізми утримання зв'язку з громадянами, які фізично перебувають за межами країни, але зберігають соціальну, культурну та економічну інтеграцію з Україною.

Множинне громадянство дозволяє інституціоналізувати цю інтеграцію, визнаючи багаторівневу ідентичність сучасної особи. Воно ґрунтується на концепції транснаціонального громадянства, відповідно до якої правовий зв'язок між особою та державою не обмежується виключно територією. Такий підхід дедалі ширше застосовується у країнах, що стикаються з демографічним спадом, еміграцією або потребою залучення діаспори до національного розвитку.

Для України множинне громадянство має особливе значення, оскільки воно поєднує демографічну, економічну та безпекову складові. З одного боку, воно створює правові умови для збереження громадянського статусу осіб, які інтегрувалися в інші правові порядки. З іншого - воно сприяє формуванню глобального українського простору, в межах якого держава може реалізовувати політику залучення інвестицій, знань і соціального капіталу.

Таким чином, множинне громадянство слід розглядати не як виняток із класичної моделі, а як елемент адаптивної правової стратегії, спрямованої на мінімізацію негативних демографічних наслідків війни та створення передумов для післявоєнного відновлення.

Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України» від 18.06.2025 р. № 4502-IX стало важливим етапом трансформації інституту громадянства в національному праві. Підписаний Президентом 15 липня й опублікований 16 липня 2025 року, набуває чинності за шість місяців, тобто 16 січня 2026 року [4].

Цей Закон є результатом багаторічної дискусії про допустимість подвійного громадянства та реформування процедури набуття громадянства України. Він комплексно оновлює низку положень Закону «Про громадянство України» й суміжних актів, запроваджує інститут множинного громадянства, розширює підстави для втрати громадянства, запроваджує іспити на знання мови, Конституції та історії для більшості заявників, а також уточнює правила виходу з громадянства та скасування громадянства [5]. Його реалізаційна логіка базується на поєднанні принципів відкритості, правової визначеності та національної безпеки, що є критично важливим в умовах воєнного стану та гібридних загроз.

Однією з ключових новел закону є диференційований підхід до допустимості множинного громадянства. Законодавець чітко визначає коло держав, громадянство яких може поєднуватися з українським, надаючи відповідні повноваження Кабінету Міністрів України. Такий механізм дозволяє гнучко реагувати на зміни міжнародної ситуації та мінімізувати ризики, пов'язані з подвійною лояльністю.

Принцип єдиного громадянства у межах території України зберігається як

фундаментальна гарантія суверенітету. Особа з множинним громадянством у правовідносинах із державою визнається виключно громадянином України, що унеможливує використання іншого громадянства як підстави для уникнення публічно-правових обов'язків. Такий підхід відповідає загальноприйнятій міжнародній практиці та забезпечує цілісність правового статусу особи.

Важливою складовою реалізаційної логіки закону є запровадження обов'язку повідомлення про наявність іншого громадянства. Цей механізм має не каральний, а обліково-контрольний характер і спрямований на формування достовірної інформаційної бази. В умовах цифровізації публічного управління він може стати основою для створення єдиного реєстру осіб із множинним громадянством. Отже, Закон про множинне громадянство формує модель «контрольованого мультипатризму», яка дозволяє поєднати інтереси держави та громадян, не руйнуючи основ конституційного ладу та принципів публічного права.

Інституціоналізація множинного громадянства створює комплекс позитивних ефектів, які виходять за межі суто правової площини. Передусім йдеться про демографічний вимір. Збереження громадянського зв'язку з мільйонами українців за кордоном формує потенціал для їхньої репатріації або часткової реінтеграції у вигляді сезонної, дистанційної чи проєктної участі в економічному житті держави.

Економічний ефект полягає у залученні фінансових ресурсів, інвестицій, підприємницьких ініціатив і трансферу знань. Особи з множинним громадянством можуть виступати посередниками між українською економікою та міжнародними ринками, сприяти розвитку стартап-екосистем, науки та інновацій. У цьому сенсі множинне громадянство стає інструментом економічної дипломатії.

Не менш важливим є ідентичнісний вимір. Запровадження цього інституту сприяє формуванню транснаціональної української ідентичності, яка ґрунтується не лише на територіальній приналежності, а й на ціннісному зв'язку з державою. Це дозволяє переосмислити поняття нації в умовах глобалізації та масової мобільності. У підсумку множинне громадянство може стати одним із ключових елементів нової моделі взаємодії між державою та суспільством, де громадянство розглядається як динамічний, багатовимірний правовий статус.

Попри очевидні переваги, інститут множинного громадянства не є універсальним рішенням і потребує зваженого впровадження. Одним із основних ризиків є можливість виникнення юридичних колізій між правопорядками різних держав, зокрема щодо виконання військового обов'язку, оподаткування та участі у виборчих процесах.

Окремого врегулювання потребує питання доступу осіб із множинним громадянством до державної служби та посад, пов'язаних із національною безпекою. Відсутність чітких критеріїв може створювати ризики для інституційної довіри та публічної легітимності.

Не менш важливим є інституційний аспект. Ефективна реалізація закону потребує цифрової інфраструктури, міжвідомчої координації та належної підготовки кадрів. Без цього множинне громадянство може залишитися декларативною нормою, не здатною виконати свою стратегічну функцію. Таким чином, успішність інституту множинного громадянства залежить від його інтеграції у ширшу систему демографічної, соціальної та правової політики держави.

Висновки. Проведений аналіз демографічної трансформації українського суспільства у 2019-2025 роках засвідчує, що сучасна демографічна криза має системний і багатовимірний характер. Вона не зводиться виключно до скорочення чисельності населення, а охоплює глибокі структурні зміни у віковій, статевій та соціальній конфігурації суспільства. Порівняльний аналіз статево-вікових пірамід за 2019 та 2023 роки наочно демонструє руйнування демографічного балансу, особливо у працездатних і репродуктивних вікових групах, що формує довгострокові ризики для економічної стабільності та соціальної відтворюваності держави.

Війна стала каталізатором уже наявних негативних тенденцій, перетворивши поступове демографічне старіння на фазу глибокої демографічної депопуляції. Особливо загрозливим є

поєднання різкого скорочення народжуваності з посиленням гендерної асиметрії, що унеможливило швидке відновлення демографічного потенціалу навіть у разі припинення воєнних дій. У цьому контексті демографічна проблема набуває ознак питання національної безпеки та стратегічного розвитку.

Запровадження інституту множинного громадянства слід розглядати як відповідь держави на нову демографічну реальність, у якій класичні моделі громадянства виявляються недостатніми. Множинне громадянство виступає не лише правовим механізмом, а й інструментом демографічної, економічної та ідентичної політики. Воно дозволяє інституціоналізувати зв'язок між Україною та мільйонами її громадян і вихідців з України, які вимушено інтегрувалися в інші правопорядки, але зберігають потенціал для участі у розвитку держави.

Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України» від 18.06.2025 р. № 4502-IX формує модель контрольованого мультипатризму, що поєднує відкритість до глобального українства з вимогами суверенітету та національної безпеки [4]. Закріплення принципу єдиного громадянства у внутрішніх правовідносинах, запровадження механізмів обліку та диференційований підхід до допустимості множинного громадянства створюють правові запобіжники від можливих зловживань і конфліктів лояльності.

Водночас ефективність цього інституту безпосередньо залежить від його інтеграції у ширший комплекс державної політики. Множинне громадянство не може розглядатися як автономне рішення демографічної кризи. Воно потребує узгодження з політикою у сфері зайнятості, соціального забезпечення, освіти, міграції та цифровізації публічного управління. Без створення належної інституційної інфраструктури, зокрема єдиного реєстру осіб із множинним громадянством і чітких правил доступу до публічної служби, його потенціал може залишитися нереалізованим.

У теоретичному вимірі результати дослідження підтверджують доцільність переосмислення інституту громадянства як динамічної правової категорії, здатної адаптуватися до умов глобальної мобільності та транснаціональних соціальних зв'язків. Для України цей підхід має особливе значення, оскільки дозволяє поєднати завдання збереження національної ідентичності з потребами інтеграції у світовий соціально-економічний простір.

У підсумку множинне громадянство може стати одним із ключових елементів довгострокової стратегії демографічного та соціального відновлення України в післявоєнний період. За умови зваженого правового регулювання та належної інституційної підтримки воно здатне сприяти збереженню людського капіталу, посиленню міжнародних зв'язків і формуванню сучасної, відкритої та глобально орієнтованої моделі громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статеві-віковий розподіл населення (1989-2022).
URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php> Дата звернення: 16.02.2026 р.
2. Державна служба статистики України. (2019). Демографічний щорічник України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/10/zb_nas_2019.pdf (Дата звернення: 18.02.2026 р.)
3. Звіт про результати обговорення пропозицій до плану заходів на 2022 - 2024 роки щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 487.
URL: <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/document-bf471ded-6543-4b8c-8b5b-29fbf4d36b12> (Дата звернення: 24.02.2026 р.)
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо множинного громадянства : Закон України

- від 18 червня 2025 року №11469. Верховна Рада України. (2025).
URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44687> (Дата звернення: 24.02.2026 р.)
5. Що змінює закон про множинне громадянство? : Закон України від 18.06.2025 № 4502-IX // Інформаційно-правова система «ЛІГА:ЗАКОН». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EA018590> (Дата звернення: 19.02.2026).
6. Ланда В., Ревук М. Три важливі демографічні показники. 2023-го народилося найменше дітей за останні 300 років. URL: <https://texty.org.ua/articles/112194/try-vazhlyvi-demohrafichni-rokaznyky-2023-ho-narodylosya-najmenshe-ditej-za-ostanni-300-rokiv/> (Дата звернення: 19.02.2026 р.)
-

Дата першого надходження рукопису до видання: 02.03.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації: 17.04.2026